

گستره

حمایت قانون از نهاد خانواده

خلیل شهنائی

عضو هیأت علمی دانشگاه الزهراء (س)

*Law Protection of
House Family Foundation*

KHALIL SHAHNAEE

شهنائی، خلیل -

Khalil Shahnadee

گستره حمایت قانون از نهاد خانواده - Law Protection of House Family Foundation

تألیف خلیل شهنائی، تهران: دانشگاه الزهراء (س)، پژوهشکده زنان، ۱۳۸۵.

۱۶۸ ص.

ISBN 964-6366-84-8: ۲۰۰۰۰ ریال

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص. ۱۶۳-۱۶۵؛ همچنین به صورت زیر نویس،

نمایه.

۱. حقوق خانواده - - ایران. ۲. زنان و حقوق - - قوانین و مقررات - - ایران. ۳. حقوق مدنی

- - ایران. الف. دانشگاه الزهراء (س). ب. عنوان.

۳۴۶/۵۵۰۱۵

کتابخانه ملی ایران

۴۴-۴۶۷۰۰

کتابخانه ملی ایران

◆ نام کتاب: گستره حمایت قانون از نهاد خانواده

✱ مؤلف: خلیل شهنائی عضو هیات علمی دانشگاه الزهراء (س)

✱ ناشر: دانشگاه الزهراء (س)

✱ مدیر اجرایی: فاطمه خادمی

✱ طراح جلد: دکتر اشرف السادات موسوی لر

✱ تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

✱ نوبت چاپ: بهار ۱۳۸۵

✱ قیمت: ۲۰۰۰۰ ریال

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

نشانی: تهران - ونک - دانشگاه الزهراء (س) - پژوهشکده زنان - تلفن: ۸۰۴۴۰۵۱-۹

ISBN 964-6366-84-8

شابک: ۹۶۴-۶۳۶۶-۸۴-۸

فهرست مندرجات

۱۱	پیشگفتار
۱۶	مبحث اول - نکاح موقت و دائم
۱۶	مقدمه
۱۶	الف : نکاح موقت
۱۶	- احکام نکاح موقت
۱۷	- حکم عدم تعیین مدت در نکاح منقطع
۱۹	ب : نکاح دائم
۲۰	- پاره‌ای از شرایط و خصوصیات عقد نکاح
۲۰	الف : قابلیت صحی برای ازدواج
۲۲	ب : گواهی صحت
۲۳	ج : اجازه ولی (پدر و جد پدری)
۲۵	د : توافق طرفین
۲۷	هـ : ثبت نکاح
۲۸	گزارش یک پرونده (لزوم اجازه دادگاه در صورت مخالفت ولی با ازدواج دختر باکره)
۳۱	مبحث دوم - طلاق و فسخ نکاح و بذل مدت و انقضای مدت
۳۱	الف : طلاق
۳۱	مقدمه
۳۱	- مواردی که زن می‌تواند تقاضای طلاق نماید :
۳۱	۱ - خودداری شوهر از پرداخت نفقه

۳۲	۲ - غیبت شوهر و یا مفقود الاثر شدن او بمدت چهار سال تمام .
۳۳	۳ - ادامه رابطه زوجیت موجب فرار گرفتن زن در عسر و حرج باشد .
۳۵	- قاعده نفی عسر و حرج .
۳۶	۴ - در صورتیکه در ضمن عقد نکاح حق طلاق برای زن در پاره‌ای موارد شرط شده باشد تا زن به وکالت از شوهر در صورت تخلف او از شرط با مراجعه به دادگاه خود را مطلقه نماید .
۳۷	ماهیت حقوقی طلاق قضائی (طلاق به حکم دادگاه)
۴۱	انقسام طلاق
۴۱	طلاق بانئن
۴۱	طلاق خلع
۴۲	طلاق مبارات
۴۲	طلاق رجعی
۴۳	طلاق توافقی
۴۵	قانون اصلاح مقررات مربوط به طلاق
۴۷	نگاهی به مقررات قانون حمایت خانواده در باب طلاق
۴۹	علل و عوامل تاثیرگذار در امر طلاق
۴۹	الف : عوامل اقتصادی
۴۹	ب : تاثیرات محیطی و اقلیمی
۵۰	ج : عوامل اجتماعی
۵۰	د : عوامل فرهنگی
۵۲	ب : فسخ نکاح
۵۳	- موارد فسخ نکاح :

۵۳	۱ - جنون
۵۳	۲ - مواردی که در آن زن یا مرد به تنهایی حق فسخ نکاح را دارند
۵۴	الف = صیوب موجب حق فسخ برای زن
۵۴	ب = صیوب موجب حق فسخ برای مرد
۵۶	۳ - (تدلیس) - مسئولیت کیفری عمل تدلیس (فریب دادن)
۵۷	ج: بذل مدت و انقضای مدت
۵۷	- صده
۵۸	گزارش یک پرونده: (در مورد دعوی طلاق توافقی)
۶۱	گزارش یک پرونده: (در مورد فسخ نکاح)
۶۵	مبحث سوم - مهریه
۶۵	مقدمه
۶۵	ویژگی مهریه
۶۵	۱ - مالیت داشتن
۶۵	۲ - قابل تملک بودن
۶۶	انواع مهریه
۶۶	الف: مهر المستی
۶۶	ب: مهر المثل
۶۷	ج: مهر المتعه
۶۷	د: مهر التسه
۶۸	نکات مورد توجه در باب مهریه
۶۸	الف: مالکیت مهر

- ۶۹ - نحوه محاسبه مهریه ای که بصورت وجه رایج باشد
- ۷۱ - جدول اعداد سالانه شاخص در محاسبه مهریه وجه رایج
- ۷۲ ب : حق حبس
- ۷۵ راههای قانونی برای مطالبه وصول مهریه
- ۷۵ الف : از طریق مراجعه به دادگاه خانواده و نمونه عملی آن
- ۷۸ ب : از طریق مراجعه به اداره ثبت و صدور اجرائیه و نمونه آن
- ۸۰ مبحث چهارم - جهیزیه
- ۸۱ نمونه عملی دعوی استرداد جهیزیه
- ۸۴ مبحث پنجم - اجرت المثل و نخله ایام زوجیت
- ۸۶ گزارش یک پرونده (دعوی مطالبه اجرت المثل و نخله ایام زوجیت)
- ۸۸ مبحث ششم - نفقه معوقه و جاریه زوجه و اقربای واجب النفقه
- ۸۸ الف : نفقه زوجه
- ۹۰ ب : نفقه اقربای واجب النفقه
- ۹۱ - فرق بین نفقه زوجه و سایر افراد واجب النفقه
- ۹۲ مطالبه نفقه جاریه از طریق شکایت کیفری ترک اتفاق
- ۹۳ مطالبه نفقه گذشته و معوقه از طریق طرح دعوی حقوقی (نمونه عملی)
- ۹۶ مبحث هفتم - حضانت و ملاقات اطفال
- ۹۶ الف : حضانت
- ۹۷ حق تقدم هر یک از والدین در امر حضانت
- ۹۸ موارد سقوط حق حضانت
- ۹۹ اخذ اجرت برای حضانت فرزندان

۱۰۰	مسئولیت مدنی و جزائی عدم انجام تکلیف حضانت
۱۰۰	۱ - مسئولیت مدنی
۱۰۰	۲ - مسئولیت جزائی
۱۰۱	ب: ملاقات اطفال
۱۰۲	گزارش یک پرونده (دعوی حضانت و ملاقات اطفال)
۱۰۵	مبحث هشتم - نسب
۱۰۵	مقدمه
۱۰۵	راههای اثبات نسب
۱۰۵	الف: اثبات نسب از طریق مادر
۱۰۶	ب: اثبات نسب از طریق پدر
۱۰۶	- انواع نسب
۱۰۶	۱ - نسبت قانونی یا شرعی
۱۰۷	۲ - نسب ناشی از شبهه
۱۰۸	- شبهه حکمی
۱۰۸	- شبهه موضوعی
۱۰۹	۳ - نسب ناشی از زنا
۱۱۰	۴ - نسب ناشی از تلقیح مصنوعی
۱۱۱	درجات نسب
۱۱۲	قاعده اقرار به نسب
۱۱۲	شرایط صحت اقرار به نسب (تحلیل ماده ۱۲۷۳ قانون مدنی)
۱۱۲	۱ - امکان عادی

- ۱۱۲ ۲ - امکان قانونی (شرعی)
- ۱۱۲ ۳ - تصدیق کسی که به نسب او اقرار شده است
- ۱۱۳ ۴ - عدم وجود ممانع
- ۱۱۴ گزارش یک پرونده (دعوی نسب)
- ۱۱۷ مبحث نهم - نشوز و تمکین
- ۱۱۷ الف : نشوز
- ۱۱۸ ب : تمکین
- ۱۱۹ - تمکین عام
- ۱۱۹ - تمکین خاص
- ۱۱۹ - معنی اصطلاحی مانع مشروع
- ۱۲۰ آیا حکم دادگاه دایر بر الزام زوجه به تمکین قابل اجراست ؟
- ۱۲۲ گزارش یک پرونده (دعوی تمکین)
- ۱۲۶ مبحث دهم - نصب قیم و ناظر و ضم امین و عزل آنها
- ۱۲۶ الف : نصب قیم
- ۱۲۷ - موارد نصب قیم و ترتیب آن
- ۱۲۸ - محجورین چه کسانی هستند ؟
- ۱۲۸ الف : صغیر
- ۱۲۹ - صغیر ممیز و صغیر غیر ممیز
- ۱۲۹ ب : رشید
- ۱۳۰ ج : مجنون
- ۱۳۰ - مجنون دائمی یا اطمینانی

۱۳۰	- معجون ادواری
۱۳۱	- کیفیت نصب قیم
۱۳۲	- اولویت در انتخاب شدن به سمت قیموت
۱۳۳	- اشخاصی که از انتخاب شدن به سمت قیموت ممنوع میباشند
۱۳۳	- موارد عزل قیم
۱۳۵	ب: نصب ناظر
۱۳۵	- ناظر اطلاعی
۱۳۵	- ناظر استصوایی
۱۳۶	ج: ضم امین
۱۳۶	- عزل امین
۱۳۷	نحوه مراجعه به دادگاه خانواده و تقاضای نصب قیم
۱۳۸	مبحث یازدهم - حکم رشد
۱۴۰	نحوه مراجعه به دادگاه خانواده و طرح دعوی رشد
۱۴۳	مبحث دوازدهم - ازدواج مجدد
۱۴۳	- تعدد زوجات در حقوق ایران و فقه اسلامی
۱۴۴	- تعدد زوجات در قانون حمایت خانواده
۱۴۶	- وضعیت حقوقی ازدواج مجدد بدون اجازه دادگاه
۱۴۸	گزارش یک پرونده (در مورد دعوی ازدواج مجدد)
۱۵۱	مبحث سیزدهم - شرایط ضمن عقد
۱۵۱	مقدمه
۱۵۲	اقسام شرط در قانون مدنی

۱۵۲	الف : شروط باطل غیر مفسد عقد
۱۵۲	۱ - شرط غیر مقدور
۱۵۳	۲ - شرط بی فایده
۱۵۳	۳ - شرط نامشروع
۱۵۳	ب : شروط باطل مفسد عقد
۱۵۳	۱ - شرط خلاف مقتضای عقد
۱۵۳	۲ - شرط مجهولی که چهل به آن موجب چهل به عوضین شود
۱۵۴	ج : شروط صحیح
۱۵۴	۱ - شرط صفت
۱۵۴	۲ - شرط نتیجه
۱۵۴	۳ - شرط فعل الیاتی یا نفیاً
۱۵۵	شرط وکالت زن برای طلاق و موارد آن
۱۵۷	شروط ضمن عقد مندرج در متن سند ازدواج
۱۵۸	الف : شرط انتقال بلاعوض تا نصف دارائی
۱۵۸	ب : اعطای وکالت بلاعزل از طرف شوهر به زن در مواردی مخصوص
۱۶۰	گزارش یک پرونده (دعوی به استناد تحقق شرط انتقال بلاعوض تا نصف دارائی)
۱۶۳	فهرست منابع و مآخذ
۱۶۳	الف : قوانین
۱۶۴	ب : منابع فقهی و دیگر کتب حقوقی
۱۶۶	فهرست اشخاص و اشخاص ^(۱)

۱- اسامی اشخاص مذکور در متون گزارشات پرونده‌ها و آرای دادگاهها، مستعار و غیر واقعی است.

مقدمه استاد گرامی جناب آقای دکتر علیرضا فیض

استاد ممتاز دانشگاه تهران

خوشوقتم که این روزها سرگرم مطالعه و در عین حال بررسی کتاب ارزشمند گستره «حمایت قانون از نهاد خانواده» تألیف آقای خلیل شهنائی استاد دانشگاه و وکیل محترم دادگستری هستم.

نگارش کتاب مزبور به راستی کار تحقیقی جدیدی است که در قالب بررسی حدود صلاحیت دادگاههای خانواده، دربارهٔ محدودهٔ پشتیبانی قانون (قوانین موضوعه در جمهوری اسلامی ایران) از نهاد مهم و مقدس خانواده - رکن اصلی و پرشکوه جامعه بزرگ انسانی - به بحث و گفتگو پرداخته است.

مؤلف فاضل این کتاب، در نوشتهٔ فاضلانه و زیبا و نفوذ خود، اهمیت و عظمت خانواده را که بنیاد استوار جامعهٔ انسانی و اسلامی است، مورد عنایت قرار داده و مباحث نظری و عملی ارزشمند بسیاری را مورد بحث و تحقیق قرار داده که بسیار سودمند و قابل استفاده برای افراد در همه مراحل زندگی اجتماعی و خانوادگی است.

امهات مباحث و موضوعات مطروحه در متن کتاب حاضر، گرچه علی‌الظاهر به بررسی حدود صلاحیت محاکم خانواده در رسیدگی به دعاوی و منازعات خانوادگی محدود گردیده است، لیکن با وجود پردازش به جنبه‌های عملی معمول در محاکم، مؤلف محترم به مبانی فقهی و حقوقی موضوعات مطروحه نیز عنایت داشته و با ذکر آرا و اقوال علما و فقهای اسلامی، مبانی فقهی مسائل مورد بحث را نیز بیان نموده است. علاوه بر موارد مذکور، به لحاظ اشراف و تسلط ایشان به روشهای عملی موضوعات مبحث عنه، با ارائه راهکارهای عملی و کاربردی معمول در دادگاههای خانواده، بر جامعیت مطالب افزوده است.

آنچه مسلم است در فقه پر بار اسلام بویژه فقه و حقوق متکامل شیعه، نهاد مقدس خانواده، ارج و منزلت بسیاری دارد و رسول گرامی اسلام (ص) و ائمه هدی علیهم‌السلام در احادیث و روایات معتبر، مکرراً به حفظ قداست این نهاد اجتماعی توصیه نموده و همواره پیروان و یاران خود را به تحکیم و تقدیس آن سفارش فرموده‌اند.

توفیق روزافزون ایشان را در خدمت به جامعه اسلامی همواره از درگاه ایزد متعال، مسئلت دارم.

علیرضا فیض

پائیز ۱۳۸۴

« پیشگفتار »

در مقدمه قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، از نهاد خانواده بعنوان واحد بنیادین جامعه و کانون اصلی رشد و تعالی انسان نام برده شده است. در این نگرش، واضعین قانون اساسی با قائل شدن اهمیتی ویژه به نهاد خانواده، این نهاد مقدس را مرکز اصلی رشد و تکامل و تعالی انسانها به قلم آورده و تمهید بستر مناسب و فراهم ساختن امکانات لازم بمنظور نیل به این هدف متعالی را از وظایف حکومت اسلامی شناخته اند.

در راستای تبیین این وظیفه حکومتی، در اصل بیست و یکم قانون اساسی^(۱) دولت موظف گردیده تا بصورت همه جانبه و فراگیر، ضمن تضمین کامل حقوق زن، دادگاه صالحی برای حفظ کیان و بقای خانواده ایجاد نماید.

بر اساس اصل بیست و یکم قانون اساسی، مجلس شورای اسلامی در تاریخ هشتم مرداد ماه ۱۳۷۶ بمنظور عمل به وظیفه حکومتی مذکور^(۲)، مقرر نمود تا تعدادی از محاکم قضائی موجود در کشور برای رسیدگی به دعاوی^(۳) خانواده اختصاص یابد و تمامی اختلافات خانوادگی، صرفاً در این

۱- دولت موظف است حقوق زن را در تمام جهات با رعایت موازین اسلامی تضمین نماید و امور زیر را انجام دهد:

۱- ایجاد زمینه‌های مساعد برای رشد شخصیت زن و احبای حقوق مادی و معنوی او.

۲- حمایت مادران، بالخصوص در دوران بارداری و حضانت فرزند، و حمایت از کودکان بی سرپرست.

۳- ایجاد دادگاه صالح برای حفظ کیان و بقای خانواده.

۴- ایجاد بیمه خاص بیوگان و زنان سالخورده و بی سرپرست.

۵- اعطای قسومیت فرزندان به مادران شایسته در جهت غبطه آنها در صورت نبودن ولی شرعی.

۲- قانون اختصاص تعدادی از دادگاههای موجود به دادگاههای موضوع اصل ۲۱ قانون اساسی (دادگاه خانواده)

۳- دعوی یا ادعای خواستن یا طلب چیزی برای خود و یا موکل. اسم فاعل آن مدعی است. گفته اند مدعی کسی است که اگر دعوی را رها کند، رها می شود. لازمه هر دعوی آنست که دو طرف داشته باشد. دعوی کننده را مدعی و دیگری را که دعوی بر وی مترجه مدعی علیه یا متکر می نامند (آئین دادرسی در اسلام تألیف مرحوم محمد سنگلی صفحه ۱۷۱ انتشارات طه)

محاكم با عنوان «دادگاه خانواده» مورد رسیدگی و حل و فصل قرار گیرد^(۱).
با تصویب این قانون، شایستگی و صلاحیت رسیدگی به دعاوی زیر به دادگاه خانواده واگذار گردیده است:

- ۱- نکاح موقت و دائم
 - ۲- طلاق و فسخ نکاح و بذل مدت و انقضای مدت
 - ۳- مهریه
 - ۴- جهیزیه
 - ۵- اجرة المثل و نحلة ایام زوجیت
 - ۶- نفقة معوقه و جاریة زوجة و اقربای واجب النفقة
 - ۷- حضانت و ملاقات اطفال
 - ۸- نسب
 - ۹- نشوز و تمکین
 - ۱۰- نصب قیم و ناظر و ضم امین و عزل آنها
 - ۱۱- حکم رشد
 - ۱۲- ازدواج مجدد
 - ۱۳- شرایط ضمن عقد
- نوآوری قانونگذار در این قانون، اعطای نقش به مشاوران قضائی زن در تمامی مراحل رسیدگی میباشد که مقرر داشته است تا رسیدگی و صدور حکم در این قبیل دادگاهها با حضور و مشاوره آنان انجام پذیرد.

۱- قبل از تصویب این قانون، بموجب لایحه قانونی مورخ ۱۳۵۸/۷/۱ مصوب هیات وزیران دولت موقت جمهوری اسلامی ایران، رسیدگی به پاره‌ای از دعاری خانواده به دادگاه مدنی خاص محول گردیده بود. لیکن صلاحیت رسیدگی این دادگاه صرفاً دعاری خانواده را شامل نمی‌شد. بلکه دعاری عمومی دیگری همچون وصیت، وقف، ثلث و ... را نیز شامل می‌گردید.

لازم به یادآوری است که قانون مذکور، تنها قانونی نیست که از بدو استقرار جمهوری اسلامی در رابطه با نهاد خانواده تصویب و به مورد اجرا گذارده میشود، بلکه پس از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی تا زمان تصویب قانون فوق، قوانین و دستورالعملهای بسیاری از طرف قانونگذاران و ارکان حکومتی در ارتباط با نهاد مقدس خانواده طرح و تصویب و به مورد اجرا گذارده شده است.

با نگاهی گذرا به قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و قوانین وضع شده در مجلس شورای اسلامی و دیگر آئین نامه و بخشنامه های مصوب توسط مقامات ذیربط در رابطه با حقوق خانواده، به وضوح می توان بر حساسیت ویژه جامعه به ارتقاء تقدس و صیانت از پاکی و قداست نهاد خانواده آگاهی یافت. در این رهگذر عنایت ویژه قانونگذاران به حقوق زنان که یکی از ارکان مهم نهاد خانواده میباشند، از ویژگی خاصی برخوردار است. زنان که از بدو خلقت، دوشادوش مردان در روند توسعه جوامع نقش مولد و تعیین کننده ای داشته و در هر برهه ای از تاریخ، نیمی از جمعیت هر اجتماعی را تشکیل می داده اند، در طول تاریخ بیش از مردان آماج حملات و هجمات و نامالیمات و ستمها قرار داشته و به انحاء مختلف حقوق مسلم آنان پایمال گردیده است، و لذا بیشتر از اینها شایستگی دارند تا حقوق شرعی و قانونی و اجتماعی آنان مورد عنایت و توجه ویژه قرار داده شود.

واضعین قانون اساسی، در مقدمه آن، بخش ویژه و مستقلی را به بحث در مورد حقوق زنان اختصاص داده اند. در مقدمه قانون اساسی به اهمیت نقش زنان در تکوین و قوام خانواده ها و تربیت فرزندان در مقام مادر، توجه ویژه ای مبذول شده و مسئولیت رشد و تعالی هر خانواده که بنیادی ترین واحد هر اجتماعی بشمار می رود به زنان سپرده شده است^(۱).

۱- برین اختصاصی شاهره بر آرازة ایرانی در قطعه شعری نفوذ و شیو اهمیت نقش زنان را در تکوین جامعه و رشد و تعالی خانواده ها به زیبایی هر چه تمامتر بیان نموده است. ذیلاً به ابیاتی از اشعار زیبای آن شادروان با عنوان «فرشته انس» اشاره می نمائیم:

زن از نسخت بود رکن خانه هستی	که ساخت خانه بی بای بست و بی بنیان
اگر فلاح و سقراط بوده اند بزرگ	بزرگ بوده پرستاری غمخوردی لیسان
به گاهواره مادر به کودکی بس خفت	سپس به مکتب حکمت، حکیم شد لقمان
چه پهلوان و چه سالک چه زاهد و چه فقیه	شدند یکسره شاگرد این دبیرستان
وظیفه زن و مرد ای حکیم دانی چیست؟	یکی است کشتی و آن دیگری امت کشمیان
همیشه دختر امروز مادر فرداست	ز مادر است مبر بزرگی پسران
چه زن چه مرد کسی شد بزرگ و کامروا	که داشت میوه ای از باغ علم در دامن

قبل از پیروزی انقلاب اسلامی، حقوق زنان آنچنان که شایسته شأن زنان ایرانی است، رعایت نمی‌شد. در این زمان نگرش غالب بر زنان، نگاهی تحقیر آمیز بود. زنان که نیمی از سکنه ایران را تشکیل می‌دادند، بعنوان موجوداتی ضعیف و ناتوان محسوب می‌شدند و با عنوان «ضعیفه»^(۱) حتی حق شرکت در انتخابات را نیز فاقد بودند! در نتیجه پایداریها و مبارزات آزادی خواهانه زنان ایرانی، در سال ۱۳۴۳ «قانون راجع به شرکت بانوان در انتخابات» به تصویب مجلس شورای ملی وقت رسید و از آن به بعد حضور فعال زنان در عرصه‌های مختلف فعالیت‌های اجتماعی از قبیل راهیابی به مجالس قانونگذاری و تصدی پست‌های مهم و کلیدی آغاز شد و خانمها با حضور فعال خود در صحنه‌های متنوع جامعه، نبوغ و شایستگی‌های خود را به منصه ظهور رساندند.

با شکل گیری حرکت آزادی خواهانه مردم مسلمان ایران علیه رژیم پهلوی، حضور فعال زنان دوشادوش دیگر اقشار جامعه، در تسریع روند مبارزاتی مردم نتیجه داد و ثمره آن، سرنگونی و از هم پاشیدگی حکومت پویشالی و ضد مردمی ستم شاهی بود.

در مقدمه قانون اساسی تحت عنوان «خشم ملت» آمده است: «... همبستگی گسترده مردان و زنان از همه اقشار و جناح‌های مذهبی و سیاسی در این مبارزه به طرز چشمگیری تعیین کننده بود، و مخصوصاً زنان به شکل بارزی در تمامی صحنه‌های این جهاد بزرگ حضور فعال و گسترده‌ای داشتند. صحنه‌هایی از آن نوع که مادری را با کودکی در آغوش، شتابان به سوی میدان نبرد و لوله‌های مسلسل نشان می‌داد، بیانگر سهم عمده و تعیین کننده این قشر بزرگ جامعه در مبارزه بود».

کتاب حاضر به بهانه بررسی گستره «حمایت قانون از نهاد خانواده» صرفاً به بررسی حدود صلاحیت دادگاه خانواده محدود گردیده است. در حالیکه بسیاری از مفاهیم و تاسیسات حقوقی وجود دارند که به نحوی متأثر از روابط خانوادگی است، ولی به لحاظ محدود بودن صلاحیت دادگاه خانواده در رسیدگی به موارد سیزده گانه مصرح در قانون، در این کتاب مورد بحث واقع نشده است.

مباحث مربوط به توارث زوجین از یکدیگر، طبقات ارث، شرایط و موانع ارث، وصیت، شرایط

۱- همانگونه که خداوند تعالی در آیه ۲۸ از سوره نسا می‌فرماید: خلق الانسان ضعیفاً (انسان ناتوان آفریده شده است). ضعیف و ناتوانی تنها به طبقه زنان اختصاص ندارد بلکه ضعیف، صفت تمامی انسانهاست و اینکه صرفاً زن را ضعیف بنامیم، فرهنگ غلطی است که نیاز به اصلاح دارد.

وصیت کننده، وصی، انواع وصیت نامه، نکاح با بیگانگان، وضعیت حقوقی اتباع ایرانی که با خارجیان ازدواج می کنند، اسناد سجلی، حقوق اشخاص نسبت به نام خانوادگی و امثال آنها از این سنخ موارد می باشد که از آنها در شاخه های دیگر از علم حقوق بحث و گفتگو می گردد.

به لحاظ تجربه سالها تدریس دروس حقوقی در دانشگاهها و مراکز آموزش عالی کشور و وکالت دادگستری، در تألیف مجموعه حاضر علاوه بر رعایت جانب اختصار، سعی شده است ضمن دادن نظم منطقی به مباحث مورد نیاز، حتی المقدور مفاهیم حقوقی به زبان ساده و آسان توضیح داده شود تا علاوه بر ایجاد سهولت در یادگیری دانشجویان عزیز، طبقات عامه مردم نیز که به نحوی در رابطه با اختلافات خانوادگی به محاکم دادگستری مراجعه دارند، به راحتی بتوانند با الهام از مطالب مطروحه در آن، به آسانی و بدون هرگونه اتلاف وقت، به حل مشکلات حقوقی خود نائل آیند. به همین منظور در پایان هر یک از مباحث سیزده گانه، به بیان روشهای حقوقی کاربردی و عملی پرداخته شده است.

وصف کمال مختص ذات مقدس حضرت باری جل و علاست. بی شک همچون هر اثر ساخته و پرداخته ذهن بشر، در این تألیف، نقائص احتمالی فراوانی موجود است. شاید علت عمده آنها، اختصارگرایی در بیان مفاهیم و مطالب مطروحه باشد. هر چند که سعی بر این بوده است تا اختصارگرایی، پردازش به بیان دقیق مفاهیم را تحت الشعاع خود قرار ندهد. در هر حال، از اساتید فن ملتسمانه توقع دارد بزرگوارانه موارد نقص را گوشزد و با نقادی عالمانه، حقیر را در قدمهای بعدی راهنما و مَعْلَم طریق باشند.

فرصت را مغتنم شمرده از زحمات و بزرگواریهای جناب آقای دکتر علیرضا فیض استاد ممتاز و برجسته دانشگاه تهران که زحمت بررسی و مطالعه اولیه کتاب حاضر را تقبل و با نظرات راهگشا و عالمانه خود، بر غنای مطالب آن افزودند و نیز برادران ارجمند جناب آقای علی مکرم وکیل محترم دادگستری و حجة الاسلام والمسلمین جناب آقای سید ابراهیم حسینی ریاست محترم شعبه ۲۶۱ دادگاه خانواده تهران که به نحوی در تدوین سرفصلها راهنمایی و دلالت کردند و سرکار خانم دکتر موسوی بر عضو محترم هیات علمی دانشگاه الزهراء (س) که طراحی طرح روی جلد کتاب حاصل زحمات بی شائبه ایشان بوده و همچنین آقای رضا تقوی مقدم که حروفچینی و صفحه آرایی این مجموعه حاصل تلاش بی وقفه وی می باشد، نهایت تشکر و قدردانی می نمایم.